

programy
ke stažení na
WWW.GRADA.CZ

Algoritmy v jazyku C a C++ praktický průvodce

Jiří Prokop

- Seznámení s jazykem C a úvod do C++
- Vyhledávací algoritmy a algoritmy pro třídění
- Datové struktury a práce s grafy
- Soustavy lineárních rovnic a dynamické programování

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Algoritmy v jazyku C a C++

praktický průvodce

Jiří Prokop

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
jako svou 3473. publikaci

Odpovědný redaktor Zuzana Malečková
Návrh vnitřního layoutu Miroslav Lochman
Sazba Eva Grillová
Návrh a grafická úprava obálky Vojtěch Kočí
Počet stran 160
První vydání, Praha 2009

© Grada Publishing, a.s., 2009
Cover Photo © fotobanka allphoto

V knize použité názvy programových produktů, firem apod. mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

ISBN 978-80-247-2751-6 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6622-5 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

Úvod.....	9
1. Jazyk C.....	11
1.1 Stručný přehled jazyka C.....	11
1.1.1 Deklarace	11
1.1.2 Výrazy a přiřazení.....	12
1.1.3 Priorita a asociativita operátorů	13
1.1.4 Příkazy a bloky	14
1.1.5 Preprocesor.....	15
1.1.6 Funkce.....	16
1.1.7 Vstup a výstup.....	17
1.1.8 Ukazatele	19
1.1.9 Adresní aritmetika	20
1.1.10 Ukazatele a funkce.....	20
1.1.11 Pole	20
1.1.12 Ukazatele a pole	21
1.1.13 Řetězce znaků	21
1.1.14 Vícerozměrná pole.....	22
1.2 Jednoduché algoritmy	23
1.2.1 Vyhledání minimálního prvku v neseříděném poli	23
1.2.2 Vyhledání zadaného prvku v neseříděném poli	23
1.2.3 Určení hodnoty Ludolfova čísla pomocí rozvoje $\pi=4(1-1/3+1/5-1/7+1/9+\dots)$	23
1.2.4 Mzdová výčetka	24
1.2.5 Největší společný dělitel dvou čísel	25
1.2.6 Pascalův trojúhelník	25
1.2.7 Kalendář	26
2. Rekurse.....	29
2.1 Hanojské věže.....	30
2.2 W-křivky	31
2.3 Fibonacciho čísla (posloupnost)	34

3.	Algoritmy pro třídění	37
3.1	Třídění výběrem (selectsort).....	38
3.2	Třídění vkládáním (insertsort)	38
3.3	Bublínkové třídění (bubblesort).....	39
3.4	Časová a paměťová složitost.....	40
3.5	Třídění slučováním (mergesort).....	41
3.6	Třídění rozdáváním (quicksort).....	41
3.7	Shellův algoritmus	42
3.8	Metoda „Rozděl a panuj“	43
4.	Datové struktury.....	45
4.1	Dynamické datové struktury	46
4.1.1	Lineární spojový seznam.....	46
4.1.2	Lineární spojový seznam seříděný	49
4.1.3	Seřídění vytvořeného lineárního seznamu	49
4.2	Zásobník a fronta.....	53
4.3	Nerekurzivní verze quicksortu	55
5.	Práce s grafy	57
5.1	Úvod do teorie grafů	57
5.2	Topologické třídění	59
5.3	Minimální kostra grafu.....	61
5.4	Bipartitní graf	63
5.5	Práce se soubory dat	64
5.5.1	Datové proudy	65
5.5.2	Proudy a vstup/výstup znaků	65
5.5.3	Proudy a vstup/výstup řetězců.....	66
5.5.4	Formátovaný vstup/výstup z/do proudu	66
5.5.5	Proudy a blokový přenos dat	66
5.5.6	Další užitečné funkce.....	66

5.6	Vzdálenosti v grafu	68
6.	Vyhledávací algoritmy	73
6.1	Binární hledání v seříděném poli	73
6.2	Binární vyhledávací strom	74
6.3	Vynechání vrcholu v binárním vyhledávacím stromu	78
6.4	Procházení stromem	84
6.5	Transformace klíče	84
6.6	Halda.....	85
6.7	Využití haldy pro třídění – heapsort	87
7.	Reprezentace aritmetického výrazu binárním stromem.....	91
7.1	Vyhodnocení výrazu zadaného v postfixové notaci	92
7.2	Převod infixové notace na postfixovou	94
7.3	Převod postfixové notace na binární strom	97
8.	Průchod stavovým prostorem.....	101
8.1	Prohledávání do šířky	102
8.2	Prohledávání s návratem (backtracking)	104
8.3	Osm dam na šachovnici	107
8.4	Sudoku	109
8.5	Hry pro 2 hráče	112
9.	Úvod do C++.....	115
9.1	Nové možnosti jazyka	115
9.2	Objektové datové proudy.....	116
9.3	Objektově orientované programování	116

9.4	Šablony	119
10.	Algoritmy numerické matematiky	123
10.1	Řešení nelineární rovnice $f(x)=0$	123
10.1.1	Hornerovo schéma.....	123
10.1.2	Metoda půlení intervalu (bisekce)	124
10.1.3	Metoda třetiv (regula falsi)	126
10.1.4	Newtonova metoda (metoda tečen).....	127
10.2	Interpolace	130
10.2.1	Newtonova interpolace	130
10.2.2	Lagrangeova interpolace.....	131
10.3	Soustavy lineárních rovnic.....	132
10.3.1	Gaussova eliminační metoda	132
10.3.2	Iterační (Jacobi) metoda.....	134
10.3.3	Gauss-Seidelova metoda	136
11.	Dynamické programování.....	139
12.	Vyhledání znakového řetězce v textu	143
12.1	„Naivní“ algoritmus	143
12.2	Zjednodušený Boyer-Mooreův algoritmus	144
12.3	Karp-Rabinův algoritmus	146
Literatura	149	
Rejstřík	151	

Úvod

V r. 2002, kdy jsem začal na Gymnáziu Christiana Dopplera vést seminář s názvem „Programování v jazyku C“, neexistovala na našem knižním trhu učebnice, která by se věnovala algoritmům a používala jazyk C. Algoritmy byly po řadu let prezentovány téměř výlučně v jazyku Pascal, např. [Wir89] a [Top95]. Musel jsem tedy během šesti let algoritmy pro účely výuky naprogramovat, a tak vznikl základ této knihy.

Knihy se nesnaží být učebnicí jazyka C, i když může být k užítku všem, kteří jazyk právě studují. Dobrých učebnic jazyka je dostatek, doporučit lze např. [Her04] nebo [Ka01], pro C++ [Vi02], [Vi97]. Jestliže jsem přesto zařadil do knihy alespoň stručný přehled jazyka C a také úvod do C++, je to proto, aby čtenář měl při studiu knihy vše potřebné pro porozumění zdrojovým textům algoritmů a nemusel hledat informace jinde.

Kdo je s jazykem C seznámen do té míry, že chápe nejdůležitější operátory, výrazy a přiřazení, příkazy pro řízení programu, příkazy vstupu a výstupu, funkce a vedle jednoduchých datových typů ještě pole, stačí mu to už ke studiu jednoduchých algoritmů. Takový přehled jazyka obsahuje právě první kapitola. Poté lze studovat kapitolu druhou, věnovanou rekurzi, a třetí, která se zabývá třídícími algoritmy. Teprve pro studium datových struktur je v kapitole 4 nutno rozšířit zatímní podmnožinu jazyka o struktury a dynamické přidělování paměti. Tyto znalosti jsou pak potřebné i pro pochopení algoritmů na grafech

a pro vyhledávání pomocí binárních stromů. Stromy se využívají také k reprezentaci aritmetických výrazů a pro počítačové řešení hlavolamů a her. Popsaná podmnožina jazyka je v těchto kapitolách dále rozšiřována podle potřeby. Algoritmy z kapitol 1 až 8 jsou napsány v jazyku C. Teprve 9. kapitola je úvodním popisem C++ a algoritmy v následujících kapitolách jsou v C++.

Z tohoto stručného průvodce obsahem knihy vyplývá samozřejmě doporučení studovat jednotlivé kapitoly postupně a bez přeskakování, protože v každé kapitole se počítá se znalostmi, které si čtenář přináší z kapitol předchozích. Dalším doporučením je studium aktivní. Uspadňuji ho tím, že všechny algoritmy rozdělené podle kapitol knihy lze najít na webových stránkách www.gradac.cz. Zdrojové texty tedy nemusí nikdo pracně vkládat, čtenář může provádět v programech úpravy, mnohde k tomu zdrojový text přímo vybízí tím, že části zdrojového textu jsou „ukryty“ v komentářích. Často lze algoritmus snáze pochopit, zobrazíme-li si některé mezivýsledky. Aktivní způsob studia je mimo jiné určitě mnohem zajímavější. Algoritmy jsou ověřeny s použitím kompilátoru Dev C++ a kompilátoru Microsoft Visual C++. Kdyby čtenáři měli ke knize jakékoli připomínky, mohou je sdělit na e-mailovou adresu Jiri_Prokop@yahoo.com. Přeji svým čtenářům mnoho úspěchů ve studiu.

1.

Jazyk C

1.1 Stručný přehled jazyka C

Jazyk C rozlišuje velká a malá písmena. „Prog“, „prog“ a „PROG“ jsou tedy tři různé identifikátory. Identifikátory sestávají z písmen, číslic a podtržítka, číslice nesmí být na prvním místě. Pro oddělování klíčových slov, identifikátorů a konstant slouží oddělovače (tzv. „bílé znaky“). Všude tam, kde mohou být oddělovače, může být komentář:

```
/* toto je komentář */
```

Struktura programu: direktivy preprocesoru, deklarace, definice, funkce. V každém programu je právě jedna funkce hlavní (main), která se začne po spuštění programu vykonávat.

1.1.1 Deklarace

Deklarace jsou povinné. Deklaraci jednoduché proměnné tvoří specifikátor typu a jméno (identifikátor proměnné)

```
int a;                /* deklarace celočíselné proměnné a */  
int b=1;             /* definice proměnné b */
```

Podle umístění dělíme deklarace na globální (na začátku programu) a lokální (v těle funkce). Lokální proměnné nejsou implicitně inicializovány a obsahují náhodné hodnoty.

Specifikátory typu pro celá čísla: `int`, `char`, `short int` (nebo jen `short`), `long int` (nebo jen `long`).

Každý z nich může být `signed` (se znaménkem) nebo `unsigned` (bez znaménka), implicitně je `signed`.

Specifikátory typu pro racionální proměnné: `float` (32 bytů), `double` (64), `long double` (80).

U konstant je typ dán způsobem zápisu. Pomocí klíčového slova `const` můžeme deklarovat konstantní proměnnou, jejíž obsah nelze později měnit:

```
const float pi=3.14159;
```

1.1.2 Výrazy a přiřazení

Výrazy jsou v jazyce C tvořeny posloupností operandů a operátorů. Operátory dělíme podle arity (počet operandů) na unární, binární a ternární, podle funkce na aritmetické: `+`, `-`, `*`, `/`, `%` pro zbytek po dělení (operátor `/` má význam reálného nebo celočíselného dělení podle typů operandů), relační: `>`, `<`, `>=`, `<=`, `==` (rovnost), `!=` (nerovnost), logické: `||` (log.součet), `&&` (log.součin), `!` (negace). Jazyk C nezná logický typ, nulová hodnota představuje `true`, nulová `false`.

Podmíněný operátor ? (jediný ternární operátor)

```
x=(a<b) ? a:b;
```

má stejný význam jako

```
if (a<b)      x=a; else x=b;
```

Obecně

```
v1 ? v2 : v3
```

`v1` je výraz, jehož hodnota je po vyhodnocení považována za logickou. Je-li `true`, vyhodnotí se výraz `v2` a vrátí se jeho hodnota, je-li `false`, pak se vyhodnotí `v3` a vrátí se jeho hodnota. `v2` a `v3` jsou jednoduché výrazy.

Operátory přiřazení

```
a=a+b;
```

```
a+=b;          /* má význam a=a+b; */
```

Na místě `+` může být `-`, `*`, `/`, `%`, `&` a další, o nichž zatím nebyla řeč.

Operátory inkrementace a dekrementace

```
a++;          /* postfixová verze */
```

```
--a;         /* prefixová verze */
```

Příklad:

```
a=10;
x=++a; /* x bude mít hodnotu 11, a taky */
y=a--; /* y=11, a=10 */
```

Unární operátory

Adresní operátor &, operátor dereference *, unární +, unární -, logická negace ! a prefixová inkrementace ++ a dekrementace --. K postfixovým operátorům patří operátor přístupu k prvkům pole [], operátor volání funkce (), postfixová inkrementace ++ a dekrementace -- a operátory přístupu ke členům struktury, jimž se budu věnovat později.

Operátor přetypování ukáží na příkladu (i1 a i2 jsou celočíselné proměnné, ale chci reálné dělení):

```
f=(float) i1/i2;
```

Operátor sizeof pro zjištění velikosti: argumentem operátoru může být jak název typu, tak identifikátor proměnné.

1.1.3 Priorita a asociativita operátorů

Priorita	Operátory	Vyhodnocuje se
1	() [] -> (funkce, index, přístup k prvku struktury)	zleva doprava
2	! - ++ -- + (typ) * & sizeof (unární operátory)	zprava doleva
3	* / % (multiplikativní operátory)	zleva doprava
4	+ - (aditivní operátory)	zleva doprava
5	<< >> (operátory posunů)	zleva doprava
6	< <= > >= (relační operátory)	zleva doprava
7	== != (rovnost, nerovnost)	zleva doprava
8	& (operátor bitového součinu)	zleva doprava
9	^ (exklusivní nebo)	zleva doprava
10	(operátor bitového součtu)	zleva doprava
11	&& (operátor logického součinu)	zleva doprava
12	(operátor logického součtu)	zleva doprava
13	?: (ternární podmínkový operátor)	zprava doleva
14	= += -= *= /= %= (oper. přiřazení) >= &= = ^=	zprava doleva
15	,	zleva doprava (operátor čárky)

1.1.4 Příkazy a bloky

Napíšeme-li za výraz středník, stává se z něj příkaz, jako je tomu v následujících příkladech:

```
float x, y, z;
x=0;
a++;
x=y=z;
y=z=(f(x)+3); /* k hodnotě vrácené funkcí f je přičtena hodnota 3 */
              /* součet je přiřazen jak proměnné z, tak y */
```

Příkazy v jazyce C můžeme sdružovat do tzv. bloků nebo složených příkazů. Blok může obsahovat deklarace proměnných na svém počátku a dále pak jednotlivé příkazy. Začátek a konec bloku je vymezen složenými závorkami.

Složené příkazy používáme tam, kde smí být použit pouze jeden příkaz, ale potřebujeme jich více. Za uzavírací složenou závorkou se nepíše středník.

Příkaz if

má dvě podoby:

```
if (výraz) příkaz
if výraz příkaz1 else příkaz2;
```

Složitější rozhodovací postup můžeme realizovat konstrukcí if else if.

Každé else se váže vždy k nejbližšímu předchozímu if.

Příkaz switch a break

```
switch(výraz)
{
    case konst_výraz1:
        /* příkazy, které se provedou, když výraz = výraz1 */
        break;
    case konst_výraz2:
        /* příkazy, které se provedou, když výraz = výraz2 */
        ...
        break;
    default:
        /* příkazy, které se provedou, není-li výraz
        roven žádnému z předchozích konstantních výrazů */
}

```

Příkaz break říká, že tok programu nemá pokračovat následujícím řádkem, nýbrž prvním příkazem za uzavírací složenou závorkou příkazu case.

V těle příkazu switch budou provedeny všechny vnořené příkazy počínaje tím, na který bylo předáno řízení, až do konce bloku (pokud některý z příkazů nezpůsobí něco jiného – např. break). Tím se switch značně liší od pascalského case.

Příkaz while

```
while (výraz) příkaz;
```

Výraz za while představuje podmínku pro opakování příkazu. Není-li podmínka splněna už na začátku, nemusí se příkaz provést ani jednou. Je-li splněna, příkaz se provede a po jeho provedení se znovu testuje podmínka pro opakování cyklu.

Příkaz do-while

Zajistí aspoň jedno provedení těla cyklu, protože podmínka opakování se testuje na konci cyklu.

```
do příkaz while (výraz);
```

Příkaz for

```
for (inicializační výraz; podmíněný výraz; opakovaný výraz) příkaz
```

je ekvivalentní zápisu:

```
inicializační výraz;  
while (podmíněný výraz)  
{  
    příkaz  
    opakovaný výraz  
}
```

Inicializační výraz může být vypuštěn, zůstane po něm však středník. Stejně může být vynechán i podmíněný výraz a opakovaný výraz. Příkaz continue je možno použít ve spolupráci se všemi uvedenými typy cyklů. Ukončí právě prováděný průchod cyklem a pokračuje novým průchodem. Podobně i příkaz break může být použit ve všech typech cyklů k jejich ukončení.

Příkaz goto a návěští

Příkaz goto přenesení běh programu na místo označené návěštím (identifikátor ukončený dvojtečkou). Jsou situace, kdy může být užitečný, např. chceme-li vyskočit z vnitřního cyklu z více vnořených cyklů.

Prázdný příkaz

```
;
```

Lze ho použít všude tam, kde je prázdné tělo.

1.1.5 Preprocesor

Preprocesor zpracuje zdrojový text programu před překladačem, vypustí komentáře, provede záměnu textů, např. identifikátorů konstant za odpovídající číselné hodnoty a vloží texty ze specifikovaných souborů. Příkazy pro preprocesor začínají znakem # a nejsou ukončeny středníkem. Nejdůležitějšími příkazy jsou #define a #include.

```
#define ID hodnota
```

říká, že preprocesor nahradí všude v textu identifikátor ID specifikovanou hodnotou, např.

```
#define PI 3.14159
#include <stdio.h>
```

znamená příkaz vložit do zdrojového textu funkce vstupu a výstupu ze systémového adresáře.

```
#include "filename"
```

znamená, že preprocesor vloží text ze specifikovaného souboru v adresáři uživatele.

Některé standardní knihovny:

stdio.h	funkce pro vstup a výstup
stdlib.h	obecně užitečné funkce
string.h	práce s řetězci
math.h	matematické funkce v přesnosti double
time.h	práce s datem a časem

1.1.6 Funkce

Každá funkce musí mít definici a

- má určeno jméno, pomocí kterého se volá
- může mít parametry, v nichž předáme data, na kterých se budou vykonávat operace
- může mít návratovou hodnotu poskytující výsledek
- má tělo složené z příkazů, které po svém vyvolání vykoná. Příkazy jsou uzavřeny ve složených závorkách { }

Příkaz `return výraz;` vypočte hodnotu výraz, přiřadí ji jako návratovou hodnotu funkce a funkci ukončí.

Příklad:

```
int max(int a, int b) /* hlavička */
{
    if (a>b)      return a;
    return b;
}
```

Nevrací-li funkce žádnou hodnotu, píšeme v místě typu návratové hodnoty `void`. Nepředáváme-li data, uvádíme jen kulaté závorky nebo `void`. Neznáme-li definici funkce a přesto ji chceme použít, musíme mít deklaraci funkce (prototyp), která určuje jméno funkce, paměťovou třídu a typy jejích parametrů. Na rozdíl od definice funkce již neobsahuje tělo a je vždy ukončena středníkem.

```
int max(int a, int b);
```

nebo jen

```
int max(int,int);
```


Pokud neuvedeme paměťovou třídu, je automaticky přiřazena třída `extern`. Je-li funkce definována v paměťové třídě `extern` (explicitně nebo implicitně), můžeme definici funkce umístit do jiného zdrojového souboru. Funkce je společná pro všechny moduly, ze kterých se výsledný program skládá a může být v libovolném modulu volána. Je-li deklarována ve třídě `static`, musí její definice následovat ve stejné překladové jednotce a je dostupná pouze v jednotce, ve které je deklarována a definována.

Volání funkcí:

výraz (seznam skutečných parametrů);

Nemá-li funkce žádné parametry, musíme napsat `()`. Parametry se vždy předávají hodnotou, jsou tedy následně překopírovány do formálních parametrů funkce. Rekurzivní funkce jsou v C dovoleny.

1.1.7 Vstup a výstup

Standardní vstup a výstup: `stdin`, `stdout`

Standardní vstup a výstup znaků

```
int getchar(void);           /* načte 1 znak */
int putchar(int znak);      /* výstup 1 znaku */
```

Pro načtení a výstup celého řádku znaků

```
char *gets(char *radek);
int puts(const char *radek);
```

Funkce `gets` načte znaky ze standardního vstupu, dokud není přechod na nový řádek. Ten už není do pole zapsán. Návrátovou hodnotou je ukazatel předaný funkci jako parametr. Když došlo k nějaké chybě, má hodnotu `NULL`. Na řádku nesmíme zadat více znaků než je velikost pole. Funkce `puts` vypíše 1 řádek textu, za který automaticky přidá přechod na nový řádek. Řetězec samotný nemusí tento znak obsahovat. V případě, že výstup dopadl dobře, vrátí funkce nezápornou hodnotu, jinak `EOF`.

Formátovaný vstup a výstup

Funkce `printf` a `scanf` s následujícími deklaracemi:

```
int printf(const char *format,...);
int scanf(const char *format,...);
```

Obě funkce mají proměnný počet parametrů, který je určen prvním parametrem – formátovacím řetězcem. Formátovací řetězec funkce `printf` může obsahovat dva typy informací. Jednak jde o běžné znaky, které budou vytištěny, dále pak speciální formátovací sekvence znaků začínající `%` (má-li být `%` jako obyčejný znak, musím je zdvojit). K tisknutelným znakům patří také escape sekvence, např. `\n`.

`scanf` se liší tím, že formátovací řetězec smí obsahovat jen formátovací sekvence, a tím, že druhým a dalším parametrem je vždy ukazatel na proměnnou.

Formátovací sekvence (printf)

%[příznak] [šířka] [přesnost] [F] [N] [h] [l] [L] typ

typ

d,i	znaménkové decimální číslo typu int
o	neznam. oktalogové číslo typu int
u	neznam. decimální číslo typu int
x,X	neznam. hexadecimální číslo typu int, pro x tištěno a, b, c, d, e, f, pro X pak tištěno A, B, C
f	znam. racionální číslo formátu [-] dddd.dddd
e,E	znam. racionální číslo v exp. formátu [-d]d.ddde[+ -]ddd.
g,G	znam. racionální číslo ve formátu bez exponentu nebo s exponentem (v závislosti na velikosti čísla)
c	jednoduchý znak
s	ukazatel na pole znaků ukončené nulovým znakem
p	tiskne argument jako ukazatel
n	ukazatel na číslo typu int, do kterého se uloží počet vytištěných znaků

příznak

-	výstup zarovnan zleva a doplněn zprava mezerami
+	u čísel vždy znaménko
mezera	kladné číslo mezera, záporné minus
#	závisí na typu

šířka

n	alespoň n znaků se vytiskne doplněno mezerami
0n	je vytištěno alespoň n znaků doplněných zleva nulami
*	šířka dána následujícím parametrem

přesnost

(nic)	je různá podle části typ
.0	stand.
.n	n des. míst
*	přesnost dána následujícím parametrem
h	argument funkce chápán jako short int – pouze pro d, i, o, u, x, X

l	long int
L	long double

Formátovací sekvence (scanf)

```
%[*][šířka][F|A][h|l|L]typ
```

typ

d	celé číslo
u	celé číslo bez znaménka
o	oktalové
x	hexadecimální
i	celé číslo (s předponou o – oktalové, 0x hexadecimální)
a	počet přečtených znaků do aktuální chvíle
e, f, g	racionální čísla typu float, lze modifikovat pomocí l, L
s	řetězec znaků na vstupu oddělený mezerou od ostatních znaků
c	jeden znak
*	přeskočení dané položky vstupu
šířka	max. počet znaků vstupu pro danou proměnnou

printf a scanf realizují formátovaný vstup a výstup z paměti. Potřebují textový řetězec, který se bude chovat jako standardní vstup/výstup:

```
int printf(char *buffer, const char *format, ...);
int scanf(char *buffer, const char *format, ...);
```

1.1.8 Ukazatele

Ukazatel je proměnná, jejíž hodnota je adresa jiné proměnné nebo funkce. Deklarace ukazatele se skládá z uvedení typu, na který ukazujeme, a jména ukazatele, doplněného zleva hvězdičkou.

```
int *pCeleCis; /* může ukazovat na libovolné místo, kde je uložena
proměnná typu int */

float *pReal1, *pReal2; /* ukazatelé na libovolné proměnné typu float */
```

Ukazatel po svém založení neukazuje na žádnou platnou proměnnou a označujeme jej neinicializovaný ukazatel. S hodnotou neinicializovaného ukazatele nesmíme nikdy pracovat. Inicializaci ukazatele můžeme provést např. pomocí operátoru &, který slouží k získání adresy objektu.

```
int Cislo=7;
int *pCislo;
pCislo=&Cislo;
```

Jakmile ukazatel odkazuje na smysluplné místo v paměti, můžeme s ním pracovat. K tomu potřebujeme ještě operátor *, kterému říkáme operátor dereference.

```
int x, y=8;
int *pInt;
pInt=&y;
x=*pInt;      /* v x je 8 */
y=*pInt+20;   /* do y se uloží součet obsahu proměnné, na kterou
ukazuje pInt, a konstanty 20 */
```

1.1.9 Adresní aritmetika

Význam aritmetických operací s ukazateli spočívá ve zvýšení přehlednosti a zrychlení chodu programu. Aritmetika ukazatelů je omezena na operace sčítání, odčítání, porovnání a unární operace inkrementace a dekrementace. Jestliže `p` je ukazatel, `p++` inkrementuje `p` tak, že zvýší jeho hodnotu nikoli o jedničku, nýbrž o počet bytů představující velikost typu, na který ukazatel `p` ukazuje.

```
y=(pInt+50); /* tady zvětšujeme hodnotu ukazatele o 50*sizeof(int) */
```

1.1.10 Ukazatele a funkce

Má-li funkce vrátit více než jednu hodnotu, použijeme ukazatele:

```
void vymen(int *px, int *py)
{
    int pom; pom=*px; *px=*py; *py=pom;
}
int a=7,b=4;
vymen(&a, &b); /* tím vlastně dosáhneme předání odkazem */
```

1.1.11 Pole

Pole je datová struktura složená z prvků stejného datového typu. Deklarace pole vypadá obecně takto:

```
typ id_pole [pocet];
```

V hranatých závorkách musí být konstantní výraz, který udává počet prvků pole. Pole v jazyku C začíná vždy prvkem s indexem nula a nejvyšší hodnota indexu je počet -1. Jazyk C zásadně nekontroluje meze polí! K prvkům pole přistupujeme pomocí indexu, např. `id_pole[0]` pro první prvek pole. Indexem může být výraz. Pole můžeme při jeho deklaraci inicializovat konstantami, uvedenými mezi složenými závorkami a oddělovanými čárkou:

```
int pole[5]={6,7,8,9,10}
```

Počet inicializátorů by měl být menší nebo roven počtu prvků pole. Má-li pole být parametrem funkce, bude formální parametr tvořen typem a identifikátorem pole následovaným prázdnými hranatými závorkami, např. `double pole []`. Jako skutečný parametr stačí jméno pole, tedy adresa začátku pole. Pole se tedy předává na rozdíl od jednoduchých proměnných odkazem. Pole nemůže být typem návratové hodnoty funkce (i když struktura obsahující pole jím být může). S polem jako celkem není možné provádět žádné operace s výjimkou určení velikosti pole operátorem `sizeof` a určení adresy pole operátorem `&`.

```
int b[8]; int i=sizeof(b); /* 8*sizeof(int) */
```